
Kyrkomötet

Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2021:9

Kyrklig kulturkanon

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2021:57 som handlar om att genom en nationell satsning uppmärksamma kyrkliga traditioner i form av en kyrklig kulturkanon. Utskottet konstaterar att det som efterfrågas i motionen redan pågår i församlingarna. Utöver detta finns programmet för lärande och undervisning som i linje 3 fokuserar på undervisning om kristen tro i det offentliga rummet och att exempelvis förmedla kristen tradition, kultur och kulturarv till en bred allmänhet.

Med hänvisning till ovanstående föreslår utskottet att kyrkomötet avslår motionen. Till betänkandet finns en reservation.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:57.

Motionens förslag

Motion 2021:57 av Julia Kronlid m.fl., Kyrklig kulturkanon

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att inom ramen för en nationell satsning för att uppmärksamma våra kyrkliga traditioner ta fram ett pedagogiskt material i form av en kyrklig kulturkanon.

Bakgrund

Kunskapsnivån om kristen tro har sjunkit bland allmänheten, samtidigt som de existentiella och andliga behoven är stora i alla åldrar. 2019 uppmanade därför kyrkomötet hela kyrkan till en långsiktig och systematisk satsning på undervisning och lärande. Undervisning tillhör församlingens grundläggande uppgift. Stiften och nationell nivå stödjer arbetet.

Biskopsbrev om lärande och undervisning

I början av hösten 2021 utkom *"och lär dem ..."* – Ett biskopsbrev om lärande och undervisning. Biskopsbrevet förmedlar vad undervisningens roll är, vad det är att kunna något och vad det är att lära sig något.

I brevet skriver biskoparna att Svenska kyrkan idag står inför flera utmaningar som på samma gång utgör möjligheter när det gäller arbetet med undervisning och lärande. För det första måste kyrkan inse och ta konsekvenserna av att det sedan lång tid tillbaka skett ett stort kunskapsstapp om kristen tro och praxis i samhället. Skolan har inte längre ett uppdrag att ge eleverna en grundläggande dopundervisning och den praktiska förmedlingen av kristen tro i hemmen har minskat.

Biskoparnas urval

I slutet av biskopsbrevet finns exempel på viktiga bibeltexter, böner och psalmer från vår kristna tradition som biskoparna valt ut. Biskoparna konstaterar att många inte har grundläggande kunskaper om de kristna högtiderna eller känner till de bibeltexter som lyfts fram i biskopsbrevet. Urvalet ska stimulera och vägleda arbetet med undervisning och lärande i kristen tro. Syftet är inte att exkludera eller utesluta. Det är inte heller tänkt att vara en kanon.

Kanon betyder rättesnöre eller regel och står för en religions grundläggande innehåll. I evangelisk-luthersk tradition används det i första hand om den förteckning av böcker som ingår i den heliga skrift (kanoniska böcker).

Svenska kyrkans plattform för kultur

Förra året antog kyrkostyrelsen Svenska kyrkans plattform för kultur, som säger att Svenska kyrkans nationella nivå ska verka för ett rikt och mångfaldigt kulturliv som främjar dialogen kring tro och livstolkning (kyrkoordningen 10 kap. 3 § punkt 9). Plattformen är vägledande för den nationella nivåns arbete med kulturfrågor och kan också fungera som inspiration för stift och församlingar. Den har teologiska utgångspunkter, riktning och vägval för Svenska kyrkans engagemang under de närmaste fem åren och ska ses tillsammans med plattformen för musik som fastställdes av kyrkostyrelsen 2018.

Lärande och undervisning

Svenska kyrkans arbete med undervisning och lärande kommer till uttryck på många olika sätt. Programmet Lärande och undervisning samlar och utvecklar Svenska kyrkans arbete med lärande och undervisning. Syftet är att öka och fördjupa kunskapen om kristen tro och tradition hos många människor. Programmet samordnas från nationell nivå och omfattar alla nivåer i Svenska kyrkan.

Satsningen ska stödja och utveckla kyrkans systematiska och sammanhållna arbete med undervisning i kristen tro. Kristen tro ska vara bärande och meningsfull i människors liv. Men då trons verklighet är känd, upplevd och levd av allt färre behöver kyrkan kraftsamla kring undervisningsuppdraget. Det handlar både om att möta människor med trons existentiella tilltal och att göra kristen tradition och kulturarv levande, intressant och tillgängligt. Under 2021 har kyrkostyrelsen beslutat att avsätta 14 miljoner kronor för satsningar på lärande och undervisning inom stiftet.

Utveckla pågående verksamhet

En utgångspunkt för programmet är att undervisning redan pågår: i församlingarnas gudstjänster, kyrkliga handlingar, konfirmandundervisning, barnverksamhet, samtalsgrupper och inte minst i ett rikt kultur- och musikliv. Också på stiftsnivå drivs strategiska projekt som på olika sätt fokuserar kunskap och lärande.

Programmet har en gemensam inriktning men de olika stiftet lägger upp sitt arbete på olika sätt. Arbetet utformas efter tre linjer, som motsvarar de arenor där människor möter Svenska kyrkans undervisning. Programmet ska utveckla den undervisning som bedrivs

- ◆ i församlingen
- ◆ på digitala arenor
- ◆ i det offentliga rummet.

I den första linjen av programmet får församlingar stöd i sitt arbete med lärande och undervisning. Arbetet sker i nära samverkan mellan stift och nationell nivå.

Hösten 2019 gjorde medarbetare från stift och nationell nivå gemensamt ett antal besök i församlingar av olika storlek och karaktär, i alla stift. Huvudsyftet var att få en bild av hur undervisningsarbetet ser ut runt om i landet och fånga upp församlingsmedarbetarnas behov och önskemål beträffande undervisningsuppdraget. Både vid dessa besök och i samtal med stiftsreferensgruppen för lärande och undervisning blev det tydligt att det finns gott om både material och metoder, men att dessa inte delas i tillräcklig utsträckning.

Därför blev fokus 2020 och 2021 att ta fram en digital resursbank för lärande och undervisning, och på att utveckla material som saknas. Syftet med resursbanken är att alla medarbetare ska kunna hitta och dela med sig av material för att undervisa om kristen tro och tradition, i olika former och för olika målgrupper och situationer. Den ska driva hela Svenska kyrkans engagemang i undervisning genom att tillhandahålla gemensamma utgångspunkter och förhållningssätt, lyfta angelägna frågor samt introducera nyheter.

Från sommaren 2021 öppnas resursbanken successivt. Ett antal pilotförsamlingar och pastorat, liksom ett antal medarbetare på stiftskanslierna har börjat testa den. Webbplatsen är inomkyrklig och bygger på samma tekniska plattform som den nya intranätslösningen inom Microsoft 365.

Linje 2 – undervisning på webben

Den andra linjen handlar om undervisning om kristen tro på webben. Sedan flera år finns Svenska kyrkan på nätet: på Svenska kyrkans webbplats och i sociala medier. De som vill veta mer om tro, tradition och ett kristet liv söker sig fram på nätet. De som vill dela existentiella frågor med andra söker sig till olika former av sociala medier.

För Svenska kyrkan är detta naturliga arenor för att kommunicera med många och på olika sätt: i text, med bild och film. Det sker genom församlingarnas och stiftens webbplatser, i Facebookgrupper, på Twitter och Instagram. Även om den nationella nivån inte har samma direkta uppdrag att undervisa som församlingar och stift, kan man se den gemensamma webbplatsen och nationella konton på sociala medier som digitala rum för undervisning. Här uttrycks, gestaltas och delas erfarenheter om tro och liv.

Kristen tro på webbplatsen

Programmet har uppdraget att utveckla sidorna om kristen tro på svenskakyrkan.se. Syftet är att ge medlemmar och andra intresserade tillgång till texter och annat material som både ger svar på grundläggande frågor om kristen tro och som resonerar om existentiella teman ur kristna perspektiv.

Målet är att framställa kristen tro som en helhet, det vill säga motverka den fragmentisering av tron som är vår tids utmaning för kyrkan. På sikt ska webbens material fungera som ett gemensamt bibliotek för hela Svenska kyrkan, till exempel när församlingar vill göra e-utbildningar anpassade för olika situationer och målgrupper.

Linje 3 – det offentliga rummet

Programmets tredje linje handlar om undervisning om kristen tro i det offentliga rummet. Många människor möter kristen tro i kyrkans kulturverksamhet och kulturarvsarbete. Undervisning handlar också om att förmedla kristen tradition, kultur och kulturarv till många människor.

Många församlingar har en omfattande verksamhet tillsammans med skolan för att bidra till elevernas kunskap och upplevelse av kyrkans berättelse och miljöer. Men arbetet ser olika ut i olika församlingar. Under 2020 och 2021 tar kyrkokansliet fram ett material för att stödja de församlingar som vill utveckla sina kontakter med skolan, inom de ramar som lagstiftning och skolans önskemål sätter.

Kultursatsning

Under hösten 2020 uppmärksammades kyrkans kulturliv i en särskild satsning med koppling till programmet. Syftet var att synliggöra Svenska kyrkan som en av landets största kulturaktörer och samverkanspartner inom det kulturella området.

Den ena delen handlade om att synliggöra omfattningen och det samhällsekonomiska värdet av kyrkans arbete med kultur och kulturarv. Analysföretaget Ramboll har på uppdrag av generalsekreteraren tagit fram rapporten *Svenska kyrkans samhällsekonomiska bidrag till kultur och kulturarv*, där man beräknar det samhällsekonomiska värdet av Svenska kyrkans kulturverksamhet till 2,3 miljarder kronor om året. Utöver detta tillkommer ekonomiska spridningseffekter på ytterligare 2,7 miljarder kronor. De största områdena gäller förvaltning och utveckling av det gemensamma kulturarvet och musikverksamheten inom Svenska kyrkan.

Den andra delen av kultursatsningen bestod i att från sommaren 2020 och ett år framåt lyfta Svenska kyrkan som digital kulturaktör i coronatid. Svenska kyrkan stänger inte ned, utan ställer om.

Kommunikation under pandemin

Under 2020 förstärkte kyrkokansliet sin externa kommunikation med anledning av den rådande pandemin. Vid sidan av information i och utbyggnad av egna kanaler och mediaarbete förstärktes insatsen med köpt kommunikation under året. Den köpta kommunikation som startade under påsken hade två spår och syften. Att öka kännedom om och driva trafik till Jourhavande präst samt att visa på kyrkans närvaro under påsken på nya sätt genom att publicera påskpredikan på annonsplats. Under allhelgona och jul upprepades detta och kompletterades även med köpt utrymme i TV. Under hela året erbjöds även församlingar att engagera sig i arbetet och under allhelgona och jul satsades det på att ta fram affischer och annonser för lokalt bruk. Denna satsning har fortsatt under 2021 och till exempel innehållit en sommarsatsning som lyfter kulturarvet. I höst fortsätter arbetet med kommunikation inför allhelgona, advent och jul.

Digital strategi och digitala kanaler

Svenska kyrkan antog en digital strategi 2013. Sedan dess har den digitala arenan vuxit och utvecklats på många sätt men syftet och meningen med strategin stämmer också idag. Svenska kyrkan är öppen för alla och välkomnar var och en som söker sig till henne: troende, sökare och tvivlare. Svenska kyrkans uppdrag ska avspeglas i mötet med medlemmar och icke-medlemmar oavsett om det sker vid gudstjänster, på webben, i medier eller i andra sammanhang.

De digitala plattformarna är centrala för Svenska kyrkans kommunikation och arbetet där blir i allt högre utsträckning även en naturlig del av Svenska kyrkans verksamhet. På de digitala platserna möts kommunikation, teologi och verksamhet.

Det nationella Facebook-kontot har återkommande tillfällen under rubriken Fråga prästen, där man får ställa frågor till en grupp präster som svarar.

Kommunikation kring kyrkliga traditioner ingår i den löpande kommunikationen i sociala medier. Andra exempel är delande av favoritpsalmer eller den livesända andakten varje tisdag på det nationella Facebook-kontot.

På Instagram finns bland annat ett vandringskonto som varje vecka tas över av en ny person: "Följ en medlem i Svenska kyrkan". Det kan till exempel vara en präst, församlingspedagog eller deltagare på ett läger. Ett annat Instagramkonto, Kulturarvet, fokuserar på att lyfta Svenska kyrkans rika kulturarv.

Tankar inför helgen

Bloggen Tankar inför helgen publicerar varje vecka kort predikan, som tolkar söndagens tema och bibeltexter ur ett vardagsperspektiv. Inlägget delas på Svenska kyrkans Facebooksida med målet att bjuda in till samtal – ett digitalt kyrkkaffe efter en gudstjänst, en möjlighet att prata om de associationer och tankar som väcks av predikan.

Appen kyrkan

Kyrkomötet biföll 2014 motion 2014:22 (KmSkr 2014:17) och kyrkostyrelsen fick i uppdrag att skapa en barnportal för Svenska kyrkan på nätet. Det digitala materialet för barn togs fram i samarbete med Västerås stift och resulterade i appen Kyrkan som riktar sig till barn i förskoleåldern. Appen utgår från kyrkorummet och förmedlar Svenska kyrkans liv, lära och traditioner på ett positivt och pedagogiskt sätt. I den kan du besöka en kyrka för att bland annat spela på orgeln, hälla vatten i dopfunten och måla ett kyrkfönster. I appen finns också korta filmer om de kyrkliga handlingarna dop, vigsel, begravning.

I appen finns även två filmer som svarar på frågan varför vi firar jul respektive påsk. Filmerna finns tillgängliga på Svenska kyrkans webb och har delats i sociala medier av nationell nivå samt av stift och församlingar.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:57.

Motionärerna önskar uppmärksamma kyrkliga traditioner genom en nationell satsning i form av en kulturkanon. Utskottet håller med om att det är viktigt att uppmärksamma de kyrkliga traditionerna men konstaterar att detta redan sker i församlingarna.

Utskottet hänvisar också till det aktuella biskopsbrevet om lärande och undervisning som avslutas med exempel på viktiga texter från vår kyrkliga tradition. Urvalet är inte tänkt att betraktas som en kanon eller att exkludera andra texter, utan är menat att stimulera och vägleda arbetet med undervisning och lärande i kristen tro. Utskottet anser även att kanon är ett problematiskt begrepp då det mer begränsar än öppnar upp.

Utskottet hänvisar till tidigare besök i utskottet av företrädare för programmet för lärande och undervisning som redogjort för pågående och kommande arbete, inte minst med sidorna om kristen tro på webbplatsen. I programmets linje 3 är fokus på undervisning om kristen tro i det offentliga rummet och att bland annat förmedla kristen tradition, kultur och kulturarv till en bred allmänhet, vilket också visar på att det redan pågår ett arbete inom det område som efterfrågas i motionen.

Utskottet föreslår därför att motion 2021:57 ska avslås.

På samhälls- och kulturutskottets vägnar

Sofia Rosenquist, ordförande

Hannah Häggström, sekreterare

Beslutande: Sofia Rosenquist, ordförande, Anton Härder, Cecilia Clausen, Ellen Leijen, Birgitta Lindén, Olle Rydell, Anders Brunnstedt, Boel Johansson, Birgit Kullingsjö, Mikael Eskilandersson, Anna-Karin Westerlund, Katarina Ramnerö Ödestad, Tomas Rosenlundh, Elisabeth Sandlund och Marja Hillerström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ann-Christine Rosengren, Gunilla Lundström, Daniel Larson, Lena Arman, Sofia Särdaqvist, Lars-Ivar Ericson, Ann-Kristin Jonäng, Anna-Karin Andersson, Eva-Mai Mineur Tynong, Kjell O Lejon, Bengt Olsson och Staffan Bjerrhede.

Biskoparna Fredrik Modéus och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Det kristna kulturarvet har tjänat Sverige väl och är djupt rotat i vår kultur och vår kristna värdegrund ligger till grund för vår lagstiftning. De kristna traditionerna är fortfarande en självklarhet för de flesta även icke troende och verkar som en sammanhållande kraft i vårt samhälle då familjer samlas tillsammans för att fira såväl jul, påsk och pingst.

Men många barn och ungdomar som växer upp, oaktat svensk eller utländsk bakgrund, har en bristande kontakt med kyrkan och bristande kunskap om djupet i vårt kristna kulturarv och innebörden av våra kristna traditioner, helger och högtider. Motionen föreslår därför att framställa ett pedagogiskt material i form av en kyrklig kulturkanon. Då mitt yrkande inte fick gehör av utskottet, reserverar jag mig till förmån för ett bifall av motionen i sin helhet.

Mikael Eskilandersson